

7. **Hay C.** The Tangled Webs of Westminster and Whitehall: the Discourse, Strategy and Networking within the British Core Executive / C. Hay, D. Richards // Public Administration. – 2000. – Vol. 78. – № 1.

8. **Hecl H.** Issue Networks and Executive Establishment / H. Hecl // The New American Political System / ed. by A. King. – Washington, 1978. – P. 87 – 124.

9. **Kenis P.** Policy Networks and Policy Analysis: Scrutinizing a New Analytical Toolbox / P. Kenis, V. Schneider // Policy Network: Empirical Evidence and Theoretical Considerations / B. Marin, R. Mayntz (eds). – Frankfurt a/M : Campus Verlag, 1991. – P. 46 – 84.

10. **Kingdon J.** Agendas, Alternatives and Public Policies / J. Kingdon. – Boston : Little, Brown and Company, 1984. – 423 p.

11. **Knoke D.** Network Analysis / D. Knoke, J. Kuklinski. – Beverly Hills ; London ; New Delhi, 1982. – 96 p.

12. **Knoke D.** Political Networks: the Structural Perspective / D. Knoke. – Cambridge University Press, 1990. – 684 p.

13. **Marsh O.** Policy Networks in British Government / D. Marsh, R. Rhodes. – Oxford : Clarendon Press, 1992. – 311 p.

14. **Richardson J.** Governing under Pressure / J. Richardson, G. Jordan. – Oxford : Basil Blackwell, 1979. – 595 p.

15. **Sabatier P.** Policy Change over Decade or More. Policy Change and Learning: An Advocacy Coalition Approach / ed. by P. Sabatier and H. Jenkins-Smith. – Boulder, 1993. – 188 p.

Надійшла до редколегії 07.04.14

УДК 338.439.02:346.7

Олена КРИВОГУБОВА

Донецький державний університет управління

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНИХ ОРГАНІЗМІВ В УКРАЇНІ

Систематизуються нормативно-правові документи з регулювання генетично модифікованих організмів; розглядаються положення Закону України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів».

Ключові слова: національна безпека, нормативно-правове поле, генетично модифіковані організми, державне регулювання, координація.

Олена Кривогубова. Законодательное регулирование использования генетически модифицированных организмов в Украине

Систематизируются нормативно-правовые документы о регулировании

© Кривогубова О. Є., 2014

генетически модифицированных организмов; рассматриваются положения Закона Украины «О государственной системе биобезопасности при создании, испытании, транспортировке и использовании генетически модифицированных организмов».

Ключевые слова: национальная безопасность, нормативно-правовое поле, генетически модифицированные организмы, государственное регулирование, координация.

Olena Kryvohubova. Legislative regulation of genetically modified organisms in Ukraine

The normative-legal documents regulation of the genetically modified organisms are systematized; the Law of Ukraine «About the state Biosafety system in creating, testing, transportation and usage of the genetically modified organisms» are considered.

Key words: national security, legal aspect, genetically modified organisms, government regulation, coordination.

Особливої актуальності розгляд питань генетично модифікованих організмів (ГМО) у законодавчих актах набуває в контексті процесів міжнародної економічної інтеграції, де в результаті постійного збільшення площ, засіяних генетично модифікованими рослинами, та поширення біотехнологій в усьому світі істотно загострилася проблема державного регулювання створення та використання ГМО. У зв'язку з цим систематизація та розгляд нормативно-правової бази щодо питань використання ГМО є вкрай важливими для створення дійової системи управління.

У наукових працях таких учених, як В. Жушман, В. Корнієнко, О. Бадигіна [1], В. Макаровська [2], О. Мельничук, Н. Опольська [3], Роналд Дж. Геррінг [6] та інших, важливе місце належить питанням, пов'язаним з державним механізмом регулювання ГМО, а саме з нормативно-правовою базою. Незважаючи на вагомість проведених досліджень, ряд питань законодавчого регулювання ГМО в Україні потребує подальшого висвітлення.

Метою статті є систематизація нормативно-правових документів, які стосуються питання регулювання використання ГМО, та розгляд Закону України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні ГМО».

Упровадження досягнень науково-технічного прогресу, виробництво товарів за допомогою новітніх біотехнологій, поява цих товарів на споживчих ринках обумовлюють виникнення та розвиток нових суспільних відносин, що потребують відповідного нормативно-правового регулювання. За таких обставин Україні життєво необхідно виробити комплексний набір норм щодо ГМО для забезпечення безпеки їх використання.

З кінця 90-х рр. ХХ ст. Україна привернула увагу провідних біотехнологічних компаній як вільний ринок для просування своєї генетично модифікованої продукції. Україна стала першою серед пострадянських країн, яка завезла ГМО.

З 2007 р. Україна починає створювати власну законодавчу базу регулювання ГМО. Приймається Закон України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів», спрямований на забезпечення системного підходу до врегулювання ГМО [5].

До 2007 р. питання щодо використання ГМО певним чином розглядалися у державних нормативних документах. За більш ніж 15 років були спроби створити дієву систему регулювання ГМО, але сьогодні в Україні лише формується нормативно-правове поле управління поводженням з ГМО. Проблема стосується багатьох сфер суспільного життя, тому головні її положення були зафіксовані в різних законах України. Так, у Законі України «Про безпечність та якість харчових продуктів» від 23 грудня 1997 р. № 771/97-ВР у редакції від 11 серпня 2013 р. новий харчовий продукт визначається як такий, що:

- має нову або цілеспрямовано модифіковану первісну молекулярну структуру;
- містить або складається з ГМО;
- виготовлений з ГМО, але не містить їх (ст. 1).

У ст. 1 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24 лютого 1994 р. № 4004-ХІІ (у редакції від 6 грудня 2012 р.) серед факторів середовища життєдіяльності виділяються біологічні, до яких віднесено ГМО, продукти біотехнології. Виділення ГМО як одного з факторів середовища життєдіяльності фактично вказує на те, що на ці організми поширюється дія зазначеного закону з метою забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя в цілому.

У ст. 8 Закону України «Про дитяче харчування» від 14 вересня 2006 р. № 142-V (у редакції від 5 грудня 2012 р.) зазначається, що сировина, яка використовується у виробництві дитячого харчування, не може бути вироблена з ГМО та/або містити ГМО. У ст. 10 цього закону забороняється обіг дитячого харчування, якщо воно вироблене із сировини, яка була одержана з ГМО та/або містила ГМО.

Згідно із Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. № 1264-ХІІ (у редакції від 18 листопада 2012 р.) державному контролю у сфері охорони навколишнього природного середовища підлягають дотримання заходів біологічної і генетичної безпеки щодо

біологічних об'єктів навколишнього природного середовища під час створення, дослідження та практичного використання ГМО у відкритій системі.

У ст. 15 Закону України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 р. № 1023-ХІІ (у редакції від 2 грудня 2012 р.) зазначається, що споживач має право на одержання необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про продукцію, що забезпечує можливість її свідомого і компетентного вибору. Інформація про продукцію повинна містити позначку про наявність або відсутність у складі продуктів харчування генетично модифікованих компонентів.

У Законі України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. № 964-VI в редакції від 18 травня 2013 р. визначаються такі загрози національним інтересам і національній безпеці України в екологічній сфері:

- екологічно необґрунтоване використання генетично змінених рослин, організмів, речовин та похідних продуктів;
- посилення впливу шкідливих генетичних ефектів у популяціях живих організмів, зокрема генетично змінених організмів, та біотехнологій (ст. 7).

Ці та деякі інші закони частково стосуються окремих питань контролю за використанням ГМО, що свідчить про певну врегульованість цієї проблеми.

Основні ж позиції регулювання ГМО було викладено в Законі України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів». Відповідно до цього закону основними принципами державної політики в галузі генетично-інженерної діяльності та поводження з ГМО є пріоритетність збереження здоров'я людини й охорони навколишнього природного середовища порівняно з отриманням економічних переваг від застосування ГМО, забезпечення заходів щодо дотримання біологічної і генетичної безпеки під час створення, дослідження та практичного використання ГМО в господарських цілях; контроль за ввезенням на митну територію України ГМО та продукції, отриманої з їх використанням, реєстрацією та обігом; загальнодоступність інформації про потенційні ризики від застосування ГМО, які передбачається використовувати у відкритій системі, та заходи щодо дотримання біологічної і генетичної безпеки; державна підтримка генетично-інженерних досліджень та наукових і практичних розробок у галузі біологічної і генетичної безпеки під час створення, дослідження та практичного використання ГМО в господарських цілях.

Аналіз закону про біобезпеку показує наміри України у сфері політики щодо комерційного використання ГМО в найближчому майбутньому, але у ст. 3 зазначається, що захист здоров'я людини й довкілля має пріоритетність порівняно з можливими економічними вигодами від використання ГМО.

Закон про біобезпеку – це відносно невеликий документ, водночас він охоплює широке коло питань, пов'язаних із ГМО. Унаслідок цього закон за деякими позиціями має доволі загальний характер і потребує уточнень. Саме закон про біобезпеку став початком у формуванні українського нормативно-правового поля регулювання ГМО. Питання, які стосуються ГМО, розглядаються також у таких законодавчих актах:

– Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2008 р. № 734 «Про затвердження Порядку видачі дозволу на ввезення на митну територію України незареєстрованих генетично модифікованих організмів для науково-дослідних цілей або державних апробацій (випробувань);

– Постанова Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2008 р. № 922 «Про затвердження тимчасових критеріїв безпеки поводження з генетично модифікованими організмами та провадження генетично-інженерної діяльності у замкненій системі»;

– Постанова Кабінету Міністрів України від 13 травня 2009 р. № 468 «Про затвердження порядку етикетування харчових продуктів, які містять генетично модифіковані організми або виготовлені з їх використанням та вводяться в обіг»;

– Постанова Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2009 р. № 114 «Про затвердження Порядку державної реєстрації косметичних та лікарських засобів, які містять генетично модифіковані організми або отримані з їх використанням»;

– Постанова Кабінету Міністрів України від 2 квітня 2009 р. № 308 «Про затвердження Порядку видачі дозволу на проведення державної апробації (випробування) генетично модифікованих організмів у відкритій системі»;

– Постанова Кабінету Міністрів України від 28 квітня 2009 р. № 423 «Про затвердження Порядку видачі дозволу на транзитне переміщення незареєстрованих в Україні генетично модифікованих організмів»;

– наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 24 лютого 2011 р. № 52 «Про посилення державного контролю за безпечністю сільськогосподарської продукції та наявністю чи відсутністю в ній генетично модифікованих організмів»;

– наказ Міністерства аграрної політики та продовольства

України від 16 березня 2011 р. № 78 «Про відбір проб насіння, яке ввозиться на територію України, для визначення наявності або відсутності в ній генетично модифікованих організмів»;

– Закон України від 23 лютого 2012 р. № 4441-VI «Про внесення змін до деяких законів України відносно інформування населення про зміст в харчовій продукції генетично модифікованих організмів»;

– Постанова Кабінету Міністрів України від 1 липня 2013 р. № 700 «Про затвердження Положення про мережу випробувальних лабораторій з визначення вмісту генетично модифікованих організмів у продукції»;

– Постанова Кабінету Міністрів України від 11 липня 2013 р. № 701 «Про затвердження Положення про науково-методологічний центр з питань випробувань генетично модифікованих організмів».

Зазначені нормативно-правові документи у повному обсязі не вирішують питання регулювання ГМО та, як наслідок, не забезпечують безпечності продуктів харчування.

Головними недоліками законодавства відносно управління використанням ГМО є те, що не передбачається створення єдиного контролюючого органу; нерегульованим залишається питання транспортування й утилізації ГМО; не існує нормативного документа, який би встановлював порядок реєстрації ГМО, застосовуваних у сільському господарстві та харчовій промисловості. В адміністративному чи кримінальному кодексах України відсутні норми, які визначали б покарання за введення в обіг незареєстрованих ГМО. Одночасно існують деякі суперечки між законом про біобезпеку та іншими законодавчими актами України.

Отже, постійне збільшення площ, засіяних генетично модифікованими рослинами, поширення біотехнологій в усьому світі та територіальне розташування України ставлять питання про необхідність створення дійової системи регулювання ГМО. Одним з елементів цієї системи є нормативно-правова база.

Закон про біобезпеку за деякими позиціями має доволі загальний характер і потребує прийняття підзаконних актів. Систематизація нормативно-правових документів, які стосуються питання регулювання ГМО, та розгляд законів України дають підставу стверджувати, що необхідно створити комплекс нормативно-правових документів задля гарантування суспільної безпеки.

Список використаних джерел

1. **Актуальні** проблеми правового забезпечення продовольчої безпеки України : монографія / О. М. Батигіна, В. М. Жушман, В. М. Корнієнко [та ін.] ; за ред. В. Ю. Уркевича, М. В. Шульги. – Х., 2013. – 326 с.

2. **Макаровська В. Р.** Адміністративно-правове регулювання виробництва та споживання генетично модифікованих харчових продуктів / В. Р. Макаровська // Матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 17 – 18 квіт. 2008 р.). – С. 155 – 159.

3. **Мельничук О. Ф.** Законодавство та право в агропромисловому комплексі України : навч. посіб. / О. Ф. Мельничук, Н. М. Опольська. – Вінниця : Едельвейс і К, 2011. – 334с.

4. **Політика** України у сфері сільського господарства, біоенергетики та харчової промисловості – дослідження, висновки, рекомендації / за ред. Шрубенхоффа Х. [та ін.]. – К. : АДЕФ-Україна, 2009 – 384 с.

5. **Про державну** систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів : Закон України від 31 трав. 2007 р. № 1103-V. – Режим доступу : zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1103-16.

6. **Herring J. R.** Miracle Seeds, Suicide Seeds and the Poor: GMOs, NGOs / Ronald J. Herring // Farmers and the State Land, Poverty, Social Justice and Development International Conference 9 – 14 January 2006.

List of references

1. **Aktualni** problemy pravovoho zabezpechennia prodovolchoi bezpeky Ukrainy : monohrafiia / O. M. Batiyhina, V. M. Zhushman, V. M. Korniienko [ta in.] ; za red. V. Yu. Urkevycha, M. V. Shulhy. – Kh., 2013. – 326 s.

2. **Makarovska V. R.** Administratyvno-pravove rehuliuвання vyrobnytstva ta spozhyvannia henetychno modyfikovanykh kharchovykh produktiv / V. R. Makarovska // Materialy II Vseukr. nauk.-prakt. конф. (m. Lviv, 17 – 18 kvit. 2008 r.). – S. 155 – 159.

3. **Melnychuk O. F.** Zakonodavstvo ta pravo v ahropromyslovomu kompleksi Ukrainy : navch. posib. / O. F. Melnychuk, N. M. Opolska. – Vinnytsia : Edelweis i K, 2011. – 334s.

4. **Polityka** Ukrainy u sferi silskoho hospodarstva, bioenerhetyky ta kharchovoi promyslovosti – doslidzhennia, vysnovky, rekomendatsii / za red. Shrubenkhoffa Kh. [ta in.]. – K. : ADEF-Ukraina, 2009 – 384 s.

5. **Pro derzhavnu** systemu biobezpeky pry stvorenni, vyprobuvanni, transportuvanni ta vykorystanni henetychno modyfikovanykh orhanizmiv : Zakon Ukrainy vid 31 trav. 2007 r. № 1103-V. – Rezhym dostupu : zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1103-16.

6. **Herring J. R.** Miracle Seeds, Suicide Seeds and the Poor: GMOs, NGOs / Ronald J. Herring // Farmers and the State Land, Poverty, Social Justice and Development International Conference 9 – 14 January 2006.

Надійшла до редколегії 24.04.14

Ольга МАТВЕСВА

Національна академія державного управління
при Президенті України

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ АНАЛІЗУ ПОКАЗНИКІВ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ ЯК ФАКТОРУ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Досліджується категорія продуктивності праці з позиції необхідності підвищення конкурентоспроможності регіонів України. Аналізуються основні її показники, простежується динаміка їх зміни під впливом кризових явищ. Окреслюються шляхи підвищення продуктивності праці в умовах обмеженості ресурсів.

Ключові слова: державне управління, продуктивність праці, система управління продуктивністю праці, регіональна конкурентоспроможність, виробничі потужності підприємств, прискорений соціально-економічний розвиток.

Ольга Матвеева. Государственно-управленческий аспект анализа показателей производительности труда как фактора повышения конкурентоспособности регионов Украины

Исследуется категория производительности труда с позиции необходимости повышения конкурентоспособности регионов Украины. Анализируются ее основные показатели, прослеживается динамика их изменения под влиянием кризисных явлений. Очерчиваются пути повышения производительности труда в условиях ограниченности ресурсов.

Ключевые слова: государственное управление, производительность труда, система управления производительностью труда, региональная конкурентоспособность, производственные мощности предприятий, ускоренное социально-экономическое развитие.

Olga Matveieva. Public administration aspect of analysis of labor productivity indicators as a factor of regional competitiveness increasing in Ukraine

The article deals with the productivity category from the position of regions of Ukraine competitiveness improving need. The analysis of its key indicators, examination the dynamics of their change under the influence of the crisis is made. The ways of improving the productivity in conditions of limited resources are given.

Key words: public administration, labor productivity, labor productivity management system, regional competitiveness, production facilities of enterprises, accelerated social and economical development.

Досягнення високих темпів соціально-економічного зростання